

BELGISCHE SENAAT**ZITTING 1984-1985**

8 MAART 1985

Voorstel van verklaring tot herziening van de Grondwet

(Ingediend door de heer Boel c.s.)

TOELICHTING

Wij hebben de eer onze voorstellen tot herzieningsverklaring hierna artikelsgewijs toe te lichen.

Art. 4

De herziening van dit artikel is noodzakelijk indien men aan vreemdelingen, in het kader van een doorgedreven integratiebeleid, bepaalde politieke rechten wenst toe te kennen *qualitate qua*, aangezien de huidige tekst de hoedanigheid van Belg vereist om politieke rechten te kunnen uitoefenen.

Art. 5

Met het oog op de politieke integratie van de in België verblijvende vreemdelingen is het nodig de naturalisatieprocedure te vereenvoudigen en het verschil tussen grote en kleine naturalisatie af te schaffen.

Art. 6

Gezien de voorgestelde wijziging van artikel 75 van de Grondwet, dient de tekst van het eerste lid te worden vervangen door een bepaling dat er geen standen zijn.

Art. 6bis

Deze herziening is verantwoord met het oog op een wijziging van de tekst, in die zin dat naast discriminatie op basis van filosofische en ideologische overtuiging, ook die op basis van geslacht wordt verboden.

SENAT DE BELGIQUE**SESSION DE 1984-1985**

8 MARS 1985

Proposition de déclaration de révision de la Constitution

(Déposée par M. Boel et consorts)

DEVELOPPEMENTS

Nous avons l'honneur de commenter ci-après, article par article, nos propositions de déclaration de révision.

Art. 4

La révision de cet article s'impose si l'on veut accorder d'office certains droits politiques aux étrangers dans le cadre d'une politique résolue d'intégration, étant donné que le texte actuel prévoit qu'il faut avoir la qualité de Belge pour pouvoir exercer des droits politiques.

Art. 5

Si l'on veut réaliser l'intégration politique des étrangers résidant en Belgique, il s'impose de simplifier la procédure de naturalisation et de supprimer la distinction entre la petite et la grande naturalisation.

Art. 6

Vu la proposition de modification de l'article 75 de la Constitution, il s'indique de remplacer l'alinéa 1er par une disposition prévoyant qu'il n'existe pas d'ordres.

Art. 6bis

Outre les discriminations en raison des convictions philosophiques et idéologiques, le texte de cet article devrait également interdire les discriminations basées sur le sexe.

Art. 7bis

Conform de vorige herzieningsverklaring, past het in de Grondwet een artikel op te nemen ten einde het recht op privacy te beschermen.

De recente ontwikkelingen op het gebied van de informatica, met de gevaren voor inbreuken op de persoonlijke levenssfeer, vereisen een tegengewicht voor de burger, als bescherming tegen deze inbreuken.

Art. 18bis

Het verbod op censuur moet worden uitgebreid tot alle informatiemedia. De uitoefening van deze vrijheid kan niet worden beperkt dan door de wet.

Art. 22

De wijziging van dit artikel is verantwoord teneinde de grondwettelijke bescherming die het huidige artikel biedt, uit te breiden tot de onschendbaarheid van elke andere mededeling, ongeacht de wijze van overbrengen.

Art. 24bis

In de meeste Westerse grondwetten zijn bepalingen opgenomen om de economische en sociale rechten te waarborgen waarbij de culturele rechten vervat zijn in de term sociale rechten.

Onder economische en sociale rechten wordt onder meer verstaan :

- het recht op bestaansmiddelen;
- het recht op arbeid;
- het recht op wonen;
- het recht op informatie, inclusief het recht op openheid en openbaarheid van bestuur;
- het recht op onderwijs;
- het recht op vakvereniging.

In de Belgische Grondwet zijn deze rechten niet opgenomen. Dit kan verholpen worden door invoeging van dit artikel.

Art. 24ter

De bepaling dat de Rijkswacht qua inrichting en bevoegdheid door een wet wordt geregeld moet hier worden opgenomen. Tevens dient in dit artikel te worden bepaald dat de uitoefening van en het toezicht op de bestuurspolitie-taak en de gerechtelijke politietak bij wet worden geregeld.

Art. 26

Er bestaat reden tot herziening van dit artikel om in alle duidelijkheid in de wetgevende bevoegdheden van Gewesten en Gemeenschappen te voorzien, en de rol van Kamer en Senaat dienovereenkomstig aan te passen.

Art. 27

Het artikel moet voor herziening vatbaar worden gesteld ten einde de mogelijkheid te openen het aan te passen aan het bestaan van de verschillende wetgevende machten na de regionalisering.

Het geeft eveneens de gelegenheid de specialisatie van Kamer en Senaat verder uit te werken.

Art. 7bis

Tout comme le prévoyait la précédente déclaration de révision, il convient d'insérer dans la Constitution un article garantissant la protection de la vie privée.

Compte tenu des réalisations récentes dans le domaine de l'informatique et des dangers qu'elles impliquent pour la vie privée, il convient de protéger les citoyens contre les abus éventuels.

Art. 18bis

L'interdiction de la censure doit être étendue à tous les moyens d'information. L'exercice de cette liberté ne peut être limité qu'en vertu de la loi.

Art. 22

La modification de cet article s'impose afin d'étendre la garantie constitutionnelle qu'il offre à tout message, quel que soit le mode de transmission utilisé.

Art. 24bis

La plupart des constitutions des pays occidentaux garantissent les droits économiques et sociaux, ces derniers recouvrant également les droits culturels.

Les droits économiques et sociaux comprennent notamment :

- le droit de disposer de moyens d'existence;
 - le droit au travail;
 - le droit au logement;
 - le droit à l'information qui recouvre également le droit à la transparence et à la publicité de l'administration;
 - le droit à l'enseignement;
 - le droit de constituer des syndicats et d'y adhérer.
- La Constitution belge ne prévoit aucun de ces droits. L'insertion de cet article comblerait cette lacune.

Art. 24ter

Il convient d'inscrire dans cet article la disposition qui prévoit que l'organisation et les attributions de la gendarmerie font l'objet d'une loi. Cet article doit également prévoir que l'exercice et la surveillance de la police administrative et de la police judiciaire font l'objet d'une loi.

Art. 26

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de déterminer sans ambiguïté les compétences législatives des Régions et des Communautés et d'adapter le rôle de la Chambre et du Sénat en conséquence.

Art. 27

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin qu'il puisse être adapté compte tenu de la coexistence des différents pouvoirs législatifs à la suite de la régionalisation.

Sa révision doit également permettre d'accroître la spécialisation de la Chambre et du Sénat.

Art. 27bis

In het kader van een aangepaste bevoegdheidsverdeling tussen de nationale machten en de regionale machten past het in de Grondwet een lijst met exclusieve bevoegdheden op te nemen.

Art. 29

Dit artikel dient voor herziening vatbaar te worden gesteld ten einde in de mogelijkheid te voorzien het aan te passen aan het bestaan van de verschillende uitvoerende machten na de regionalisering.

Art. 31

Een eventuele aanpassing van de rol, de bevoegdheden en de structuren van de provincies verantwoordt deze herzieningsverklaring.

Art. 32

Dit artikel moet voor herziening vatbaar verklaard worden teneinde het te kunnen aanpassen aan de nieuwe rol die de Senaat kan worden toebedeeld.

Art. 36

Het artikel dient voor herziening vatbaar te worden gesteld omwille van :

— de mogelijkheid om de onverenigbaarheden die zijn vastgesteld voor het lidmaatschap van de nationale wetgevende macht uit te breiden tot de mandaten van lid van de raden;

— de mogelijkheid om de grondwetgever de kans te bieden andere onverenigbaarheden voor parlementsleden vast te stellen dan die welke thans bij artikel 36 zijn bepaald, teneinde een onafhankelijke opstelling van de parlementsleden te waarborgen;

— de mogelijkheid om de grondwetgever toe te staan dit artikel in overeenstemming te brengen met de wet van 6 augustus 1931 betreffende de onverenigbaarheden.

Art. 46

De wijziging van artikel 46 wordt voorgesteld om een regeling in verband met het aannemen van wetteksten na een tweede lezing mogelijk te maken. Hiervoor wordt de grondwetgever de mogelijkheid geboden een regeling uit te werken die een aantal nadelen van het éénkamerstelsel kan elimineren.

Art. 48

Het eerste lid dient voor herziening vatbaar te worden gesteld om de grondwetgever in staat te stellen te bepalen dat voor de verkiezing gebeurlijk het provinciaal kader wordt overschreden, met eerbiediging van het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging.

Art. 50

De herziening van artikel 50, 1°, is verantwoord teneinde het mogelijk te maken het onderscheid tussen de kleine en de grote naturalisatie af te schaffen.

Art. 27bis

Dans le cadre d'une adaptation de la répartition des compétences entre les pouvoirs nationaux et les pouvoirs régionaux, il s'indique d'insérer dans la Constitution une liste de compétences exclusives.

Art. 29

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin qu'il puisse être adapté compte tenu de la coexistence de différents pouvoirs exécutifs à la suite de la régionalisation.

Art. 31

La déclaration de révision de cet article doit permettre d'adapter éventuellement le rôle, les compétences et les structures des provinces.

Art. 32

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin qu'il puisse être adapté au nouveau rôle qui pourrait être attribué au Sénat.

Art. 36

Il y a lieu de soumettre cet article à révision pour les raisons suivantes :

— il faut que les incompatibilités liées à la qualité de membre des chambres législatives nationales puissent être étendues aux mandats des membres des Conseils;

— il convient, afin de garantir l'indépendance des parlementaires, de permettre au constituant de fixer pour eux d'autres incompatibilités que celles que prévoit actuellement l'article 36;

— il convient de permettre au constituant de mettre cet article en concordance avec la loi du 6 août 1931 sur les incompatibilités.

Art. 46

Il est proposé de modifier l'article 46 afin de permettre la fixation des règles relatives à l'adoption de textes légaux après une deuxième lecture. Le constituant pourra par conséquent élaborer une réglementation susceptible d'éliminer certains inconvénients du monocaméralisme.

Art. 48

Il y a lieu de soumettre l'alinéa 1er de cet article à révision afin de permettre au constituant de prévoir que, pour l'élection, le cadre de la province peut éventuellement être dépassé, dans le respect du principe de la représentation proportionnelle.

Art. 50

Il s'indique de soumettre l'article 50, 1°, à révision afin de permettre la suppression de la distinction entre la petite et la grande naturalisation.

Terzelfder tijd wordt de grondwetgever hierbij de mogelijkheid gegeven te bepalen dat aan vrouwen, die door hun huwelijk Belg zijn geworden, het passief stemrecht wordt toegekend.

De herziening van artikel 50, 3°, stelt de grondwetgever in staat de verkiesbaarheidsleeftijd te verlagen.

Art. 51

De betekenis van de in dit artikel gehanteerde vier jaar dient duidelijk te worden gemaakt om alle manipulaties van het Kieswetboek door een toevallige meerderheid onmogelijk te maken.

Art. 52

De herziening van dit artikel zal de grondwetgever in staat stellen de bepalingen aan te passen (begroting van de dotatiën en vergoeding voor werkingskosten).

Art. 53

De herziening van dit artikel is verantwoord in het kader van een aanpassing van de opdracht, functie en samenstelling van de Senaat.

Art. 54

Dit artikel werd voor herziening voorgesteld ten einde de grondwetgever toe te staan het aan te passen aan de eventuele nieuwe samenstelling van de Senaat.

Art. 55

Dit artikel werd voor herziening voorgesteld ten einde de grondwetgever de mogelijkheid te bieden het aan te passen aan de nieuwe opdracht, functie en samenstelling van de Senaat.

De betekenis van de in dit artikel gehanteerde vier jaar dient duidelijk gemaakt om alle manipulaties van het Kieswetboek door een toevallige meerderheid onmogelijk te maken.

Art. 56

Dit artikel werd voor herziening voorgesteld opdat de grondwetgever het zou kunnen aanpassen aan de eventueel gewijzigde samenstelling van de Senaat.

Tevens kan het artikel aangepast worden aan de eventueel gewijzigde eisen inzake de nationaliteit en leeftijd om zich verkiesbaar te kunnen stellen.

Art. 56bis

Op deze manier kunnen alle verkiesbaarheidsvoorwaarden, die overigens voorbijgestreefd zijn, geschrapt worden.

Art. 56ter

Het voor herziening vatbaar verklaren van dit artikel is nodig om het te kunnen aanpassen aan eventuele wijzigingen aan het statuut en de opdracht van de provincies, en een eventuele wijziging van de samenstelling van de Senaat.

La révision de cet article doit également donner au constituant la possibilité d'accorder le droit de vote aux femmes ayant acquis la nationalité belge par leur mariage.

La révision de l'article 50, 3°, doit permettre au constituant d'abaisser l'âge minimum requis pour être éligible.

Art. 51

Il convient de préciser la signification du délai de quatre ans prévu dans cet article afin d'éviter toute manipulation du Code électoral par une majorité occasionnelle.

Art. 52

La révision de cet article permettra au constituant d'adapter les dispositions (budget des dotations et indemnité pour frais de fonctionnement).

Art. 53

La révision de cet article se justifie dans le cadre d'une modification de la mission, de la fonction et de la composition du Sénat.

Art. 54

Cet article a été déclaré sujet à révision afin de permettre au constituant de l'adapter en fonction de la modification éventuelle de la composition du Sénat.

Art. 55

Cet article a été déclaré sujet à révision afin de permettre au constituant de l'adapter aux nouvelles mission, fonction et composition du Sénat.

Il convient de préciser la signification du délai de quatre ans prévu dans cet article afin d'éviter toute manipulation du Code électoral par une majorité occasionnelle.

Art. 56

Cet article a été déclaré sujet à révision afin que le constituant puisse l'adapter en fonction de la modification éventuelle de la composition du Sénat.

Cet article pourrait également être modifié en fonction des nouvelles conditions d'éligibilité qui seront éventuellement prévues en matière d'âge et de nationalité.

Art. 56bis

Toutes les conditions d'éligibilité — qui sont du reste dépassées — peuvent ainsi être supprimées.

Art. 56ter

Il est nécessaire de soumettre cet article à révision afin de pouvoir l'adapter en fonction de la modification éventuelle du statut et de la mission des provinces et de la composition du Sénat.

Art. 56quater

De herzieningsverklaring is verantwoord in het kader van een eventuele wijziging van de rol van de provincies en de Senaat.

Art. 57

De herziening van dit artikel zal de grondwetgever in staat stellen de bepalingen aan te passen (dotatiënbegroting en vergoeding voor werkingskosten).

Art. 58

In het kader van een eventuele herziening van de samenstelling van de Senaat, is het voor afschaffing vatbaar verklaren van dit artikel verantwoord.

Voor zover het behouden blijft, dienen de vrouwelijke afstammelingen te worden gelijkgesteld, en dient tevens in de mogelijkheid te worden voorzien om de stemgerechtigdheidsleeftijd te verlagen.

Art. 59

Dit voorstel is verantwoord om het artikel te kunnen aanpassen aan de eventuele hervorming van de Senaat.

Art. 59bis

De herzieningsverklaring moet de overheveling van nieuwe bevoegdheidspakketten mogelijk maken, alsook de Gemeenschappen verdragsluitende bevoegdheid verlenen.

Tevens moet via herziening van artikel 59bis, § 2, 2°, de overheveling van nieuwe bevoegdheidspakketten mogelijk worden gemaakt. Indien de huidige bepaling niet gewijzigd wordt, blijft er grote verwarring bestaan omtrent de bevoegdheden van de Gemeenschappen en van het nationale niveau, zodat geen duidelijk onderwijsbeleid mogelijk is. Derhalve dienen uit de bestaande bepaling te worden geschrapt de schoolvrede, de leerplicht met uitzondering van de bepaling van het einde ervan, de toelagen, de wedden en de schoolbevolkingsnormen. Enkel het ogenblik waarop de jongeren in het arbeidscircuit worden toegelaten en de minimale voorwaarden voor de gelijkwaardigheid van de Nederlandstalige en Franstalige diploma's blijven tot de nationale bevoegdheden behoren.

Art. 60

In het kader van de herziening dient voor de erfopvolging het mannelijk voorrecht te worden afgeschaft, zodat alle nakomelingen, ongeacht het geslacht, voor de toekomst gelijkgesteld zijn.

Art. 61

In het kader van de herziening dient voor de erfopvolging het mannelijk voorrecht te worden afgeschaft, zodat alle nakomelingen ongeacht het geslacht, voor de toekomst gelijkgesteld zijn.

Art. 68

Dit artikel moet herzien worden om het de Gemeenschappen mogelijk te maken verdragen te sluiten. Dit is noodzakelijk gezien de voorgestelde wijziging van artikel 59bis. In dit artikel kan tevens dezelfde bevoegdheid aan de Gewesten verleend worden.

Art. 56quater

La déclaration de révision se justifie dans le cadre d'une modification éventuelle du rôle des provinces et du Sénat.

Art. 57

La révision de cet article permettra au constituant d'adapter les dispositions (budget des dotations et indemnité pour frais de fonctionnement).

Art. 58

Dans le cadre d'une révision éventuelle de la composition du Sénat, il serait justifié de proposer l'abrogation de cet article.

S'il était néanmoins maintenu, les descendants féminins devraient être assimilés aux descendants masculins, et il faudrait prévoir la possibilité d'abaisser l'âge où ils ont voix délibérative.

Art. 59

Il est justifié de proposer la révision de cet article pour pouvoir l'adapter en fonction de la réforme éventuelle du Sénat.

Art. 59bis

La déclaration de révision doit permettre de nouveaux transferts de compétences et permettre aux Communautés de faire des traités.

La révision de l'article 59bis, § 2, 2°, devrait également permettre de nouveaux transferts de compétences. Si la disposition actuelle n'était pas modifiée, il continuerait à régner une grande confusion quant aux compétences respectives des Communautés et de l'Etat, ce qui empêcherait de mener une politique claire en matière d'enseignement. Il est dès lors opportun de retirer de la disposition actuelle la paix scolaire, l'obligation scolaire hormis la fixation de son terme, les subventions, les traitements et les normes de population scolaire. Seuls l'âge d'accès des jeunes au circuit du travail et les conditions minimales d'équivalence des diplômes en langues française et néerlandaise devraient demeurer des matières nationales.

Art. 60

Il y a lieu de supprimer, dans le cadre de la révision, le privilège héréditaire reconnu aux descendants mâles, de sorte que tous les descendants, quel que soit leur sexe, soient désormais égaux en droit.

Art. 61

Il y a lieu de supprimer, dans le cadre de la révision, le privilège héréditaire reconnu aux descendants mâles, de sorte que tous les descendants, quel que soit leur sexe, soient désormais égaux en droit.

Art. 68

Cet article doit être révisé afin que les Communautés puissent conclure des traités. Sa révision s'impose du fait de la modification proposée à l'article 59bis. Cet article peut aussi conférer aux Régions la faculté de conclure des traités.

Art. 68bis

Hierbij wordt de grondwetgever in staat gesteld het principe van de primauté van het supranationaal recht in de Grondwet op te nemen (cf. arrest Franco-Suisse — le Ski van 1971).

Tevens wordt de mogelijkheid geboden om de Gewesten en de Gemeenschappen bevoegd te maken tot het afsluiten van verdragen op de hun toegewezen bevoegdheidsterreinen (cf. voorgestelde herziening van artikel 59bis van de Grondwet).

Art. 71

De herziening heeft twee bedoelingen :

- het artikel aan te passen aan de nieuwe samenstelling van de Senaat;
- legislatuurparlement en legislatuurregeringen mogelijk te maken.

Art. 75

De weglating is noodzakelijk gezien de optie om de bepaling in artikel 6, 1er lid, van de Grondwet te wijzigen in democratische zin, in een bepaling dat er geen standen zijn.

Art. 86

Artikel 5 werd voor herziening voorgesteld om de regeling inzake naturalisatie te kunnen wijzigen.

Als gevolg van dergelijke eventuele wijziging moet de grondwetgever in staat gesteld worden artikel 86 overeenkomstig aan te passen.

Art. 91ter

In dit artikel kunnen de basisprincipes inzake executieven zoals thans vervat in een bijzondere wet, worden ingeschreven.

Art. 96

In het kader van de voorgestelde wijzigingen betreffende artikel 18bis, is het nodig hier de bepalingen betreffende de drukpersmisdrijven te verbreden tot de formulering gebruikt in artikel 18bis.

Art. 98

Dit artikel dient voor herziening vatbaar te worden verklaard, gezien de introductie van de bepalingen betreffende de andere informatiemiddelen in de Grondwet.

Een eensluitend stelsel dient voorzien te worden voor zowel de persmisdrijven, als de misdrijven gepleegd met andere informatiemiddelen.

Art. 99

Deze bepalingen dienen voor herziening vatbaar te worden verklaard ten einde de grondwetgever de mogelijkheid te bieden dit artikel aan te passen ingevolge een eventuele hervorming van de provincies en de eventueel gewijzigde taak van de Senaat.

Art. 68bis

Notre proposition d'insérer un article 68bis doit permettre au constituant d'inscrire le principe de la primauté du droit supranational dans la Constitution (cf. l'arrêt Franco-Suisse — le Ski de 1971).

Elle doit également lui permettre de conférer aux Régions et aux Communautés la faculté de conclure des traités dans les matières qui relèvent de leur compétence exclusive (cf. la révision proposée de l'article 59bis de la Constitution).

Art. 71

La révision de cet article a pour but :

- de l'adapter à la nouvelle composition du Sénat;
- de permettre l'instauration d'un parlement et de gouvernements de législature.

Art. 75

L'abrogation de cet article s'impose, étant donné qu'il est proposé, dans un souci de démocratie, de remplacer l'article 6, alinéa 1er, de la Constitution par une disposition prévoyant qu'il n'y a pas d'ordres.

Art. 86

Nous avons proposé ci-avant de soumettre l'article 5 à révision afin de pouvoir modifier la réglementation en matière de naturalisation.

S'il est procédé à cette modification, le constituant doit pouvoir en conséquence adapter l'article 86.

Art. 91ter

Les principes de base concernant les exécutifs — actuellement contenus dans une loi spéciale — pourraient être inscrits dans cet article.

Art. 96

Dans le cadre des modifications proposées en ce qui concerne l'article 18bis, il est nécessaire de conformer les dispositions de l'article 96 relatives aux délits de presse à la formulation utilisée à l'article 18bis.

Art. 98

Il y a lieu de soumettre cet article à révision eu égard à l'insertion dans la Constitution de dispositions relatives à d'autres moyens d'information.

Il est indiqué de prévoir un système uniforme à la fois pour les délits de presse et pour les délits commis par le biais d'autres moyens d'information.

Art. 99

Il y a lieu de soumettre ces dispositions à révision afin de permettre au constituant d'adapter cet article en fonction d'une réforme éventuelle des provinces et d'une modification éventuelle de la mission du Sénat.

Art. 104

Dit artikel dient voor herziening vatbaar te worden verklaard omwille van een dubbel doel :

- de mogelijke aanpassing na een eventuele splitsing van de provincie Brabant;
- het scheppen van de mogelijkheid tot opheffing van de overgangsbepalingen.

Art. 105

De rechtbanken van koophandel en de arbeidsgerechten zijn sinds het Gerechtelijk Wetboek integraal geïncorporeerd in de structuur van de rechterlijke macht. Het zijn geen buitengewone rechtscolleges meer. Door de schrapping worden ze terecht gelijkgesteld met de rechtbanken van eerste aanleg.

Art. 107

De herzieningsverklaring van dit artikel is onder meer verantwoord om de grondwetgever in staat te stellen :

1. te bepalen dat de besluiten door de rechterlijke macht kunnen getoetst worden op hun overeenstemming met de verdragen, wetten en decreten;
2. het artikel aan te passen ingevolge een eventuele wijziging van de rol van de provincies.

Art. 107bis

Het past de grondwetgever in dit artikel de mogelijkheid te bieden de regeling inzake de Raad van State in de Grondwet in te schrijven, wat gezien de specifieke positie van de Raad tussen het Hof van Cassatie, het Arbitragehof en het Rekenhof, als noodzakelijk voorkomt.

Art. 107ter

De overgangsbepaling is zonder voorwerp geworden en kan diengevolge weggelaten worden.

Art. 107quater

Dit artikel dient voor herziening vatbaar te worden verklaard om duidelijk te stellen dat het Brussels hoofdstedelijk gebied specifieke bevoegdheden heeft, die niet gelijk te stellen zijn met die van het Vlaamse en het Waalse Gewest.

In de nieuwe structuur van het hoofdstedelijk gebied dienen de hoofdstedelijke bevoegdheden nader bepaald, de waarborgen voor de Brusselse Vlamingen ingebouwd en moet in vormen van samenwerking tussen de twee gemeenschappen voorzien.

De thans bestaande culturele commissies dienen hun plaats te vinden in het kader van dit artikel met aangepaste samenstelling en bevoegdheid.

Art. 108

Dit artikel wordt voor herziening vatbaar verklaard ten einde de grondwetgever in staat te stellen het aan te passen aan de eventuele hervorming van de provincies. Tevens laat het toe de grondbeginselen inzake het administratief toezicht te wijzigen.

Art. 104

Cet article doit être soumis à révision pour deux raisons :

- permettre une adaptation après la scission éventuelle de la province de Brabant;
- créer la possibilité d'abroger les dispositions transitoires.

Art. 105

Les tribunaux de commerce et les juridictions du travail sont partie intégrante de la structure du pouvoir judiciaire depuis l'entrée en vigueur du Code judiciaire et ne constituent donc plus des juridictions exceptionnelles. L'abrogation de cet article les assimilerait à juste titre aux tribunaux de première instance.

Art. 107

La déclaration de révision de cet article se justifie notamment parce qu'elle doit permettre au constituant :

1. de prévoir que le pouvoir judiciaire peut vérifier si les arrêtés sont conformes aux traités, aux lois et aux décrets;
2. d'adapter l'article en fonction d'un changement éventuel du rôle des provinces.

Art. 107bis

Il est indiqué de permettre au constituant d'inscrire dans cet article la réglementation relative au Conseil d'Etat, ce qui paraît nécessaire étant donné la position spécifique qu'occupe le Conseil entre la Cour de cassation, la Cour d'arbitrage et la Cour des comptes.

Art. 107ter

La disposition transitoire est devenue sans objet et peut dès lors être abrogée.

Art. 107quater

Il convient de soumettre cet article à révision pour préciser que la région de Bruxelles-Capitale a des compétences spécifiques, qui ne sont pas comparables à celles de la région wallonne et de la région flamande.

Il conviendra, dans le cadre de la nouvelle structure de Bruxelles, de préciser les compétences de la capitale, de prévoir des garanties pour les Flamands de Bruxelles et de prévoir des formes de collaboration entre les deux communautés.

Les commissions de la culture actuelles, dont la composition et les compétences seront adaptées, seront mentionnées dans cet article.

Art. 108

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de permettre au constituant de l'adapter à la réforme éventuelle des provinces et afin de pouvoir modifier les principes fondamentaux en matière de tutelle administrative.

Art. 108bis

Dit artikel dient voor herziening vatbaar te worden verklaard om de schrapping ervan en dus de opheffing van de agglomeraties en federaties van gemeenten mogelijk te maken.

Art. 108ter

In het kader van de gewijzigde inhoud die kan gegeven worden aan artikel 107*quater*, wordt artikel 108ter overbodig.

Art. 110

Dit artikel moet voor wijziging vatbaar verklaard worden om de belastingen en retributies van de provincies, agglomeraties en federaties te kunnen afschaffen in geval van de eventuele opheffing van die instellingen.

Art. 113

Dit artikel moet voor wijziging vatbaar worden verklaard om de belastingen en retributies van de provincies, agglomeraties en federaties te kunnen afschaffen in geval van de eventuele opheffing van die instellingen.

Art. 115

Dit artikel wordt voor herziening vatbaar verklaard om de grondwetgever toe te staan eventueel in een regeling te voorzien voor de begrotingen en rekeningen van de Gewesten en de Gemeenschappen, alsook om eventueel het artikel aan te passen in functie van de nieuwe rol van de Senaat.

Art. 115bis

Dit artikel wordt voor herziening vatbaar gesteld om de grondwetgever in staat te stellen de regel van de eenjarigheid van de begroting aan te passen, teneinde de goedkeuring van financiële programma's die zich over meerdere jaren uitstrekken mogelijk te maken.

Art. 116

Het voor herziening vatbaar verklaren van dit artikel is verantwoord teneinde de organisatie en de opdracht van het Rekenhof aan te passen aan de staatsstructuren van 1980.

Art. 117

De verklaring tot herziening stelt de grondwetgever in staat een lid toe te voegen dat de voorzieningen van het eerste lid uitbreidt tot de lekenconsulenten, zodanig dat deze van dezelfde voorzieningen kunnen genieten als de bedienaars van de erediensten.

Art. 120

De bepaling zelf wordt hernomen in een voorgesteld artikel 24ter. Door de weglating op deze plaats wordt de Rijkswacht gedemilitariseerd.

Art. 108bis

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de permettre son abrogation, c'est-à-dire la suppression des agglomérations et des fédérations de communes.

Art. 108ter

L'article 108ter est superflu, puisque le contenu de l'article 107*quater* peut être adapté.

Art. 110

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de pouvoir supprimer les taxes et redevances perçues par les provinces, les agglomérations et les fédérations de communes en cas de suppression de ces institutions.

Art. 113

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de pouvoir supprimer les taxes et redevances perçues par les provinces, les agglomérations et les fédérations en cas de suppression de ces institutions.

Art. 115

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de permettre au constituant de fixer éventuellement des règles en ce qui concerne les budgets et les comptes des Régions et des Communautés et de l'adapter, le cas échéant, en fonction du nouveau rôle qui sera assigné au Sénat.

Art. 115bis

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de permettre au constituant de modifier la règle de l'annualité du budget en vue de rendre possible l'adoption de programmes financiers pluriannuels.

Art. 116

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de pouvoir adapter l'organisation et la mission de la Cour des comptes aux structures résultant de la réforme institutionnelle de 1980.

Art. 117

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de permettre au constituant d'y ajouter un alinéa étendant l'application des dispositions de l'alinéa 1er aux conseillers laïques, de telle sorte que ceux-ci puissent bénéficier des mêmes dispositions que les ministres des cultes.

Art. 120

En abrogeant cet article et en transférant la disposition qu'il contient sous un nouvel article 24ter, on enlèvera tout caractère militaire à la gendarmerie.

Art. 129

Dit artikel wordt voor herziening voorgesteld om de grondwetgever de mogelijkheid te bieden eventueel rekening te houden met de nieuwe normen van de in 1980 opgerichte Gewesten en Gemeenschappen, alsook met de eventuele aanpassing van de rol van de provincies.

Art. 130bis

Er zijn al diverse initiatieven geweest om de ombudsman met algemene of beperkte bevoegdheid in te stellen, met als opdracht het onderzoek van klachten betreffende de overheidsgedragingen.

Een grondwetswijziging is derhalve niet strikt onontbeerlijk. Niettemin kan het nuttig zijn indien men van de ombudsman een instelling van gezag wil maken, een bepaling hieromtrent in de Grondwet op te nemen, omdat de ombudsman-functie naast de bestaande garanties van georganiseerde rechtsbescherming, een eigen werkterrein en betekenis zal hebben.

Omdat de ombudsmancontrole de gedragingen van het bestuur betreft, lijkt het aangewezen, om de onafhankelijkheid van de ombudsman te waarborgen, dat in de Grondwet wordt ingeschreven dat hij niet dan door het Parlement kan worden benoemd en afgezet.

Een inschrijving in de Grondwet opent tevens de mogelijkheid om te voorzien in een ombudsman met bevoegdheid ten aanzien van elke overheidsgedraging, ongeacht het bestuur dat de aangeklaagde beslissing heeft genomen.

Art. 131

Door de afschaffing van de eerste vier leden wordt het mogelijk gemaakt dat de wetgevende macht altijd de bevoegdheid heeft om de Grondwet te wijzigen.

De voor wijziging vatbaar verklaring van het vijfde lid heeft enkel tot doel het aan te passen aan de gebeurlijke nieuwe rol van de Senaat, evenwel met strikt behoud van de bijzondere meerderheid thans bepaald in dit lid.

Tevens moet worden verduidelijkt hoe de stemmen worden geteld, met name het lot van de onthoudingen.

Art. 132

Het artikel is overbodig geworden.

Art. 133

Het artikel is qua toepassing niet meer ter zake, en kan derhalve afgeschaft worden.

Art. 135

Dit artikel is overbodig geworden.

Art. 137

Het past deze verouderde bepaling uit de Grondwet te schrappen.

Art. 140

Dit artikel wordt voor herziening vatbaar gesteld om de grondwetgever in staat te stellen eventueel de officiële Duitse tekst van de Grondwet vast te stellen.

H. BOEL.

Art. 129

Il est proposé de soumettre cet article à révision afin de permettre au constituant de tenir éventuellement compte des nouvelles normes qui émanent des Régions et des Communautés créées en 1980, ainsi que de l'adaptation éventuelle du rôle des provinces.

Art. 130bis

Il a déjà été proposé à plusieurs reprises d'instituer un ombudsman disposant d'une compétence générale ou limitée et dont la mission consisterait à examiner les plaintes relatives aux actes des pouvoirs publics.

Une révision de la Constitution n'est dès lors pas absolument indispensable. Toutefois, si l'on veut que l'ombudsman soit investi d'une autorité, il peut s'avérer utile d'insérer une disposition dans la Constitution, étant donné qu'abstraction faite des garanties existant en matière de protection juridique organisée, la fonction d'ombudsman aura un champ d'action et une signification propres.

Étant donné que le contrôle exercé par l'ombudsman porte sur les actes de l'administration, il paraît indiqué, en vue de garantir son indépendance, de préciser dans la Constitution qu'il ne peut être nommé et révoqué que par le Parlement.

L'insertion dans la Constitution d'une disposition relative à l'ombudsman permettrait également de lui donner compétence à l'égard de n'importe quel acte des pouvoirs publics, quelle que soit l'administration qui a pris la décision contestée.

Art. 131

L'abrogation des quatre premiers alinéas doit permettre d'habiliter le pouvoir législatif à modifier la Constitution à tout moment.

La proposition de soumettre l'alinéa 5. à révision vise uniquement à permettre au constituant de l'adapter au nouveau rôle qui sera éventuellement assigné au Sénat, en maintenant strictement la majorité spéciale qu'il prévoit.

Il convient également de préciser les modalités du comptage des suffrages, plus particulièrement en ce qui concerne les abstentions.

Art. 132

Cet article n'a plus de raison d'être.

Art. 133

Cet article n'est plus susceptible d'application et peut dès lors être abrogé.

Art. 135

Cet article n'a plus de raison d'être.

Art. 137

Il convient d'abroger cette disposition désuète.

Art. 140

Il y a lieu de soumettre cet article à révision afin de permettre l'établissement éventuel d'une version allemande officielle du texte de la Constitution.

VOORSTEL VAN VERKLARING

De Kamers verklaren dat er reden bestaat tot herziening van de hiernavolgende bepalingen van de Grondwet :

- artikel 4 van de Grondwet;
- artikel 5 van de Grondwet;
- artikel 6, eerste lid, van de Grondwet;
- artikel *6bis* van de Grondwet;
- titel II van de Grondwet, door invoeging van een artikel *7bis* (nieuw), ten einde het privé-leven te kunnen beschermen;
- titel II van de Grondwet, door invoeging van een artikel *18bis* (nieuw);
- artikel 22 van de Grondwet;
- titel II van de Grondwet, door invoeging van een artikel *24bis* (nieuw) betreffende de economische en sociale rechten;
- titel II van de Grondwet, door invoeging van een artikel *24ter* (nieuw);
- artikel 26 van de Grondwet;
- artikel 27 van de Grondwet;
- titel III van de Grondwet, door invoeging van een artikel *27bis* (nieuw) betreffende de exclusieve bevoegdheden van de verschillende machten;
- artikel 29 van de Grondwet;
- artikel 31 van de Grondwet;
- artikel 32 van de Grondwet;
- artikel 36 van de Grondwet;
- artikel 46 van de Grondwet;
- artikel 48, eerste lid, van de Grondwet;
- artikel 50, 1° en 3°, van de Grondwet;
- artikel 51 van de Grondwet;
- artikel 52 van de Grondwet;
- artikel 53 van de Grondwet;
- artikel 54 van de Grondwet;
- artikel 55 van de Grondwet;
- artikel 56 van de Grondwet;
- artikel *56bis* van de Grondwet, om het op te heffen;
- artikel *56ter* van de Grondwet;
- artikel *56quater* van de Grondwet;
- artikel 57 van de Grondwet;
- artikel 58 van de Grondwet;
- artikel 59 van de Grondwet;
- artikel *59bis*, § 2, 2° en § *2bis*, van de Grondwet;
- artikel 60 van de Grondwet;
- artikel 61 van de Grondwet;
- artikel 68 van de Grondwet;
- afdeling I van hoofdstuk II van de Titel II van de Grondwet, door invoeging van een artikel *68bis* (nieuw);
- artikel 71 van de Grondwet;
- artikel 75 van de Grondwet, om het op te heffen;
- artikel 86 van de Grondwet;
- titel III van de Grondwet, door invoeging van een Hoofdstuk *IIbis* (nieuw) houdende een artikel *91ter* (nieuw);
- artikel 96 van de Grondwet;
- artikel 98 van de Grondwet;
- artikel 99, tweede, derde en vierde lid van de Grondwet;
- artikel 104 van de Grondwet;
- artikel 105, tweede en derde lid, van de Grondwet, om ze op te heffen;
- artikel 107 van de Grondwet;
- hoofdstuk III van Titel III van de Grondwet, door invoeging van een artikel *107bis* (nieuw);
- artikel *107ter* van de Grondwet, om de overgangsbe-
paling op te heffen;
- artikel *107quater* van de Grondwet;

PROPOSITION DE DECLARATION

Les Chambres déclarent qu'il y a lieu à la révision des dispositions suivantes de la Constitution :

- article 4 de la Constitution;
- article 5 de la Constitution;
- article 6, alinéa 1er de la Constitution;
- article *6bis* de la Constitution;
- titre II de la Constitution, par l'insertion d'un article *7bis* (nouveau) permettant d'assurer la protection de la vie privée;
- titre II de la Constitution, par l'insertion d'un article *18bis* (nouveau);
- article 22 de la Constitution;
- titre II de la Constitution, par l'insertion d'un article *24bis* (nouveau) relatif aux droits économiques et sociaux;
- titre II de la Constitution, par l'insertion d'un article *24ter* (nouveau);
- article 26 de la Constitution;
- article 27 de la Constitution;
- titre III de la Constitution, par l'insertion d'un article *27bis* (nouveau) relatif aux compétences exclusives des différents pouvoirs;
- article 29 de la Constitution;
- article 31 de la Constitution;
- article 32 de la Constitution;
- article 36 de la Constitution;
- article 46 de la Constitution;
- article 48, alinéa 1er, de la Constitution;
- article 50, 1° et 3°, de la Constitution;
- article 51 de la Constitution;
- article 52 de la Constitution;
- article 53 de la Constitution;
- article 54 de la Constitution;
- article 55 de la Constitution;
- article 56 de la Constitution;
- article *56bis* de la Constitution, en vue de l'abroger;
- article *56ter* de la Constitution;
- article *56quater* de la Constitution;
- article 57 de la Constitution;
- article 58 de la Constitution;
- article 59 de la Constitution;
- article *59bis*, § 2, 2°, et § *2bis*, de la Constitution;
- article 60 de la Constitution;
- article 61 de la Constitution;
- article 68 de la Constitution;
- section I du chapitre II du Titre III de la Constitution, par l'insertion d'un article *68bis* (nouveau);
- article 71 de la Constitution;
- article 75 de la Constitution en vue de l'abroger;
- article 86 de la Constitution;
- titre III de la Constitution, par l'insertion d'un chapitre *IIbis* (nouveau) contenant un article *91ter* (nouveau);
- article 96 de la Constitution;
- article 98 de la Constitution;
- article 99, alinéas 2, 3 et 4, de la Constitution;
- article 104 de la Constitution;
- article 105, alinéas 2 et 3, de la Constitution, en vue de les abroger;
- article 107 de la Constitution;
- chapitre III du Titre III de la Constitution, par l'insertion d'un article *107bis* (nouveau);
- article *107ter* de la Constitution, en vue d'abroger la disposition transitoire;
- article *107quater* de la Constitution;

- artikel 108 van de Grondwet;
- artikel 108*bis* van de Grondwet, om het op te heffen;
- artikel 108*ter* van de Grondwet, om het op te heffen;
- artikel 110 van de Grondwet;
- artikel 113 van de Grondwet;
- artikel 115 van de Grondwet;
- titel IV van de Grondwet, door invoeging van een artikel 115*bis* (nieuw);
- artikel 116 van de Grondwet;
- artikel 117 van de Grondwet;
- artikel 120 van de Grondwet, om het op te heffen;
- artikel 129 van de Grondwet;
- titel VI van de Grondwet, door invoeging van een artikel 130*bis* (nieuw);
- artikel 131 van de Grondwet, om het eerste, tweede, derde en vierde lid op te heffen en het vijfde lid te herzien;
- artikel 132 van de Grondwet, om het op te heffen;
- artikel 133 van de Grondwet, om het op te heffen;
- artikel 135 van de Grondwet, om het op te heffen;
- artikel 137 van de Grondwet, om het op te heffen;
- artikel 140 van de Grondwet.

— Titel VIII van de Grondwet om deze aan te vullen door invoeging van een slotbepaling die aan de Grondwetgevende Kamers toestaat de nummering van de artikelen van de Grondwet, evenals de onderverdeling in titels, hoofdstukken en afdelingen, aan te passen, de terminologie van de niet aan herziening onderworpen bepalingen te wijzigen om deze in overeenstemming te brengen met de terminologie van de nieuwe bepalingen en de verwijzing naar de politieke bevoegdheden van de provincies te schrappen.

Het ontwerp dient voor advies voorgelegd aan de Raad van State, afdeling wetgeving.

H. BOEL.

I. EGELMEERS.

L. DE PAUW-DEVEEN.

W. SEEUWS.

- article 108 de la Constitution;
- article 108*bis* de la Constitution, en vue de l'abroger;
- article 108*ter* de la Constitution, en vue de l'abroger;
- article 110 de la Constitution;
- article 113 de la Constitution;
- article 115 de la Constitution;
- titre IV de la Constitution, par l'insertion d'un article 115*bis* (nouveau);
- article 116 de la Constitution;
- article 117 de la Constitution;
- article 120 de la Constitution, en vue de l'abroger;
- article 129 de la Constitution;
- titre VI de la Constitution, par l'insertion d'un article 130*bis* (nouveau);
- article 131 de la Constitution, en vue d'abroger les alinéas 1er, 2, 3 et 4 et de réviser l'alinéa 5;
- article 132 de la Constitution, en vue de l'abroger;
- article 133 de la Constitution, en vue de l'abroger;
- article 135 de la Constitution, en vue de l'abroger;
- article 137 de la Constitution, en vue de l'abroger;
- article 140 de la Constitution.

— Titre VIII de la Constitution en vue de le compléter par l'insertion d'une disposition finale permettant aux Chambres constituantes d'adapter la numérotation des articles de la Constitution ainsi que la subdivision de celle-ci en titres, chapitres et sections, de modifier la terminologie des dispositions non soumises à révision pour les mettre en concordance avec la terminologie des nouvelles dispositions, et de supprimer les citations se référant aux pouvoirs politiques des provinces.

Le projet devra être soumis pour avis au Conseil d'Etat, section de législation.